

د مرستندويه کارکوونکو ساتنه

افغان دولت ته د اکبر موسسې د وړاندیزونو پاڼه

په کندهار کې د واکسين گرځنده کلينیک © HIROMI YASUI

د عمل له پاره بلنه

اکبر

انجيوگانو د کارونو پر وړاندې خنډونه جوړوي، د موسسو او بشري مرسته کارکوونکي ډېری وختونه قصداً تر برید لاندې نیولي او کله هم مستقیماً په هغوی بریدونه کېږي.

د غیر دولتي موسسو د کارځایونو ساتنه، یوازې د مرستندويه کارکوونکو د ساتنې په معنی نه ده، دا په اصل کې په دې معنی ده، هغه وگړي چې د مرستو مستحق دي، مرستې ورته ورسېږي. لکه څنګه چې د افغانستان دولت او نړیوالې ټولنې په بروکسل کې سره راټولې شوې، تر څو له افغانستان سره د راتلونکي له پاره، د مرستو ژمنې بیا راتازه کړي، نو د مرستندويه کارکوونکو ساتنه باید د پرمختیا له عمده او ځانګړو لاملونو څخه وشمېرل شي.

مور هیله لرو چې دا خبرې په ټینګو عملي ګامونو بدلې شي: دا پاڼه د افغانستان دولت ته وړاندیزونه دي، تر څو په دې برخه کې د دې پانې د وړاندیزونو له مخې مخته ولاړ شي.

افغانستان په نړۍ کې د مرستندويه کارکوونکو لپاره په تر ټولو خطرناک ځای بدل شوی دی. د ورپېښې اوږدې کورنۍ جگړې، وسله والو بریدونو، سیاسي بی ثباتۍ، جرمونه او قانون ته نه درناوی، ټول هغه څه دي چې مرستندويه کارکوونکيو او له هغوی سره مرسته کوونکيو ټولنو او کارکوونکو ژوند یې له خطر سره مخ کړی دی. یو مرستندوی کارکوونکي د دندې پر مهال ووژل شو، یو کارکوونکی، څو کارکوونکي دی. د تېر کار له جنوري څخه را په دې خوا په افغانستان کې ۴۹ مرستندويه کارکوونکي وژل شوي، ۳۸ ټپیان شوي او ۳۰ نور تښتول شوي دي. [1]

لکه څنګه چې ۲۰۱۶ کال نور هم د تاوتریخوالي ډګر ته ورګډ شوی، وضعیت د اندېښنې وړ ښکاري. که څه هم یوازې تاوتریخوالی یوازنی لامل نه دی: د غیر دولتي موسسو د بحث مواد او کړن لارو باندې نه پوهېدل، په ملکي او غیر ملکي سطحه په دوی باور نه کول، او هغوی چې د

د افغانانو له پاره د بشري او پرمختیايي مرستو د همغږۍ اداره یا (اکبر)، خپلواک افغانی بنسټ دی چې په افغانستان کې ۱۵۱ کورنۍ او بهرنۍ موسسې یې غړیتوب لري؛ اکبر د بشردوستانه اصولونو (خپلواکي، بې طرفي، بې پریتوب او انسانیت) په پام کې نیولو سره کارونه کوي.

د بروکسل کنفرانس لړۍ

د بروکسل تر کنفرانس مخکې، اکبر د بروکسل لړۍ پیل کړه؛ دا لړۍ هره اوونۍ د افغانستان په اړه د مقالو، لیکنو، د غیردولتي موسسو د اندونو او مرکو په ډول مخکې وړل کېږي. لا ډېر ولولئ:

www.acbar.org

افغان دولت ته د اکبر موسیې د وړاندیزونو پاڼه

۱- د نړیوال بشردوستانه قانون او د نړیوال بشر حقونو قانون په مرسته د رویتیا پر لور:

افغانستان د ۱۹۴۹ کال د جینوا د څلورو کنفرانسونو برخه وه، د دې تر څنګ د ۱۹۷۷ کال د بل پروتوکول ۲ برخه هم وو چې د دواړو اصلي موضوع په کورنیو وسله والو جګړو کې له ملکيانو څخه ساتنه وه او د ملکيان پر وړاندې یې بریدونه په کلکه غندل، په دې کنفرانسونو او پروتوکول ۲ کې د ملکيانو لپاره د ټول ګڼو ځایونو، په تېره بنسټونو، روغتیايي مرکزونو د ساتنې ټینګار شوی. افغانستان د نړیوالو بشري حقونو د کار په لومړیتوبونو کې هم دی.

- د معافیت لپاره باید ګړندي ګامونه واخیستل شي: نړیوال بشردوستانه قانون او د نړیوال بشري حقونو قانون څخه سرغړونکي د ولسي وګړو د مرګ ژوبلې په ګډون، پېښې باید په سیستماتیک ډول د یوې خپلواکې او دایمي ادارې له خوا وڅېړل شي، لکه څنګه چې د یوناما له خوا وړاندیز شوی وي؛ او دا سرغړونکي باید د اړونده ادارې له خوا محاکمه شي.
- مور د کورنیو چارو وزارت هڅو ته په درنه سترګه ګورو او ښه راغلاست ورته وایو چې له بشري حقونو د سرغړونو د مخنیوي لپاره پالیسي او داسې بورډ جوړوي چې دا ډول سرغړونې په ګوته او په اړه یې راپور ورکړي. زموږ وړاندیز

په ولایتي سطحه، په هر ولایت کې پولیس په ښه توګه تربیه کړي او د بشري حقونو سرغړونکي محاکمه او سترې محکمې ته یې ور وپېژني.

- دفاع وزارت لکه څنګه چې دوی ۲۰۱۵-۲۰۱۶ کال د وزارت په ماسټر پلان کې منلې، باید مجرمین وپېژني او ټول جرمونه او له بشري حقونو څخه د سرغړونې پېښې وڅاري.
- د افغانستان حکومت باید د افغانستان د بشري حقونو له خپلواک کمېسیون سره پوره همکاري ولري، داسې چې دوی خپله خپلواکي وساتي، امنیت یې خوندي وي، د دې تر څنګ دولت باید د دوی مالي ملاتړ هم وي، تر څو دوی د خپلو وړتیاوو په لوړولو کې لا ډېر پیاوړي شي.
- د ولسمشر حکم باید: ټول د بشرپالنې او بشري مرستو کارونه او کارکوونکي، غیردولتي موسسو کاري برخې، په تېره بنسټونو او روغتیايي مرکزونو څخه ساتنه وکړي. دوی باید په همدې د بشرپالنې چوپړتیاوو په مرکزونو کې د ملي اردو له عملیاتو مخنیوی وکړي، په تېره په دې ځایونو چاپې اچول، پلټل او له هغوی څخه چیک پائیتونه جوړول. باید مخنیوی یې وکړي چې دوی دا ډول مرکزونه د سیاسي او پوځي اسانتیاوو لپاره ونه کاروي،

د ولسمشر په حکم دي د بشرپالنې له کارونو ساتنه او له دا ډول مرکزونو د پوځي او سیاسي ګټې اخیستنې څخه مخنیوی وشي. دولت باید په هغو شپږو مادو او اصولونو عمل وکړي چې د ۲۰۱۵ کال د مې په میاشت کې دوی د امن بنسټونو تر نامه لاندې اعلامیه کې لیسټ کړي دي.

- د نړۍ والو بشري حقونو د پلي کولو په موخه باید افغان امنیتي ځواکونو ته ځانګړي تېښتونه ورکړل شي او لارښوونې ورته وشي. په دغو عامه پوهاویو او بنسټونو کې باید بشري فضا او اصولونو ته درناوی موجود وي. مور افغانستان دولت ته وړاندیز کوو چې د افغان پولیسو اکاډیمي او بنسټونیز مرکزونه د ICRC د بنسټونو په مرسته تربیه او د هغوی ظرفیت نور هم لوړ کړي، د دې تر څنګ خپل پولیس تر ولسوالیو پورې ورسوي. دا په داسې حال کې ده چې IHL هم دامنې چې د ملي ځواکونو د لیډرشپ لوړو پوړونو ته تګ لپاره تیار دی. د ملي ځواکونو په اړه ناسم فکرونه او غلط فهمی په ملکي سطحه ورځ تر بلې راټیټېږي: بنسټونیز پروګرامونه باید په ملکي/ټاکنیکي لیول ډېره تکیه ولري.

بشري اصلونه

مور ټول د جنگ اړخونه رابولو چې د غیر دولتي موسسو د نړۍ والو بشري اصولونو ته درناوی ولري.

- انسانیت: انساني کړاوونه باید پیدا او په ګوته شي. د بشري کارونو او مرستو موخه د ژوند او روغتیا ژغورل دي، باید انسانانو او انساني کړنو ته درناوی وشي.
- بی طرفي: مرستندویه کارکوونکي باید هیڅ کله هم په جنگ کې اړخ ونیسي او نه باید چې د یوه سیاسي، نژادي، مذهبي او یا ایډیولوژیکي ماهیت او جنجال خوا ونیسي.
- بی پړتوب: بشري مرستې باید د اړتیاوو له مخې وړاندې شي، لومړیتوب باید ډېرو اړینو پېښو ته ورکړل شي، د ملیت، نژاد، جنس، مذهبي، عقیدوي، ټولګي یا سیاسي اندونو له مخې باید چلند ونه شي.
- خپلواکي: په هغو سیمو کې چې بشري مرستې او کړنې کېږي، باید له سیاسي، اقتصادي، پوځي او یا نورو هغه موخې چې د هر لوبغاړي ښایي له خوا ترسره کېږي، خپلواکي وي.

د یوناما موندنې جنوري - جون ۲۰۱۶

5,166

د ملکيانو مرگ ژوبله (1,601 وژل شوي او 3,565 تپيان) د یوناما له خوا د ۲۰۱۶ کال د جنوري له لومړۍ د جون تر ۳۰مې شمېرې)

46

له جنگ سره تړلې پېښې چې په هغه کې د ښوونې او له ښوونې سره تړلې برخه کې کارکوونکي په نښه شوي چې ۱۵ تنو ته مرگ ژوبله اوښتې (۵ وژل شوي او لس تپيان)

64

له جنگ سره تړلې پېښې چې په هغه کې له روغتیايي کارونو سره تړلې کارکوونکي په نښه شوي، چې ۱۱ تنو ته مرگ ژوبله اوښتې. په همدومره موده کې نسبت ۲۰۱۵ کال ته ۴۵ سلنه لوړوالی ښيي.

د لا ډېرو معلوماتو له پاره

د امنیت شورا پر بنسټ، په افغانستان کې د ملگرو ملتونو مرستندويه پلاوی (یوناما) په افغانستان کې د وسله والو شخړو پر مهال د ملکيانو د ساتنې په برخه کې په منظم ډول راپورونه خپروي. له 2012 کال راپه دې خوا، دا راپورونو د ملگرو ملتونو دفتر ورو او د بشري حقونو لپاره د عالي کمیشنري (OHCHR) په گډه همکارۍ چمتو کېږي.

<http://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

۳- د غیر دولتي موسسو پوهاوی او د موسسو قانون پاڼه

• په دولت کې د غیر دولتي موسسو د کار او فعالیتونو باید ښه انځور موجود وي، دا د غیر دولتي موسسو لومړنۍ دنده ده چې عامه پوهاوی ډېر کړي او کار ورته وکړي. د اقتصاد وزارت له خوا باید سیاسي ملاتړ ټینګ شي، په تېره چې نورو دولتي ادارو ته لاسرسی اسانه شي.

• دولتي ادارې باید د انجیوگانو عمومي اصولونو ته درناوی ولري، «انسانیت» (د انساني کړاونو حل) «بې پریتوب» (په هېڅ ځای او وخت کې اړخ او طرف نه نیسو، او یا په کومه سیاسي، قومي، مذهبي، ایډیالوژیکو پورې ځان نه تړو). «بې طرفي» (یوازې د اړتیاوو له مخې کارونه کوو) «خپلواکي» (له سیاسي، اقتصادي او پوځي اجنډاوو خپلواک یو).

• امنیتي ادارې باید د غیر دولتي موسسو د قانون ۴۶مه ماده رعایت کړي، په دې ماده کې راغلي چې «امنیتي ادارې د غیر دولتي موسسو د فعالیتونو په اړه د اندېښنو درلودلو په صورت کې یوازې له اقتصاد وزارت څخه د موسسي معلومات اخیستلی شي.»

۲- د مرگ ژوبلې د را ټیټولو د ملي پالیسی جدي غوښتنه

• مور د ملکيان د مرگ ژوبلې د مخنیوي ملي پالیسي نه یې کېدو ته خوشحاله یو. او د ژر تصویب، چاپ او ملکيانو ته تر رسولو غوښتنه یې کوو. مور بیا هم د UNAMA د غوښتنو پر بنسټ چې باید ژر تر ژره د پالیسي د عملي کولو پلان جوړ او دا پالیسي خپره شي.

• د غیر دولتي موسسو کارکوونکي ملکيان دي، نو دوی باید په دې پالیسي کې روښانه ولیکل شي او پوره پاملرنه ورته وشي، دوی باید د دې پالیسي مهمه برخه وګڼل شي. پالیسي باید روغتیايي مرکزونو، خدمتونو او کارکوونکو ته ارزښت ورکړي او ځانګړې پاملرنه ورته وکړي. او د ۱۹۴۹ کال د جینوا د څلورو کنفرانسونو او ۱۹۷۷ کال پروټوکول ۲ ته هم اشاره وشي.

• دا پالیسي او یا له دې سره ورته پالیسيانې باید د هر امنیتي ارګان، په تېره د ملي امنیت ریاست، افغان ملي پولیسو او اردو په مرسته عملي شي.

• د کاري پلان جوړول باید مشخص او معلوم اهداف ولري، په تېره په جنګونو کې د ملکيانو او تریبه شویو پرسونلو د مرگ ژوبلې لا ډېر را کمول. دا پلان باید ان تر ولایتونو او ولسوالیو پورې ورسېږي. اهداف یې باید په SMAF کې وکتل شي.

د بې پريتوب نقضول او د نه-وسلې پاليسي

کرن لاره

اکبر موسسي د «د غیر دولتي موسسو کرن لاره» د نورو موسسو د مشروعیت تثبیتولو او ځواب ورکونې لپاره جوړه کړه.

۱- مور نړیوالو بشري اصولونو او بشري حقونو ته ژمن یو.

۲- زموږ کار د 'ضرر نه رسولو' د اصل پر بنسټ ولاړ دی چې بېرنيو حالاتو ته په ځواب ویلو، اړینو او لومړنیو اړتیاوو ته لاسرسی، د پېښو او اقلیمي بدلونونو د اغېزو د کچې راټیټولو، د غربت د رېښه ییزو لاملونو سره د جنګېدو او د ټولنو د بیا وړتیا او ځان بساینې په برخو را څرخي.

۳- مور قانوني تړلیو ارګانونو ته، هغوی چې سرچینې برابرې او هغوی چه مرسته ورسره کوو، ځواب ویونکي یو.

۴- مور په خپلو کاري راکړو-ورکړو کې د دولت، عامو خلکو، بسپنه ورکوونکو، مرستندویه او دخپلو قانوني بنسټونو سره رانه او شفاف یو.

۵- مور خپلواک یو او زیار باسو چې خپلواکي مو د افغانستان او نړۍ له قوانینو سره سمه وساتو. د نامشروع غوښتنو او هغو شرایطو د تېلو پر وړاندې چې فساد ته لاره هواروي او زموږ رسالت او اصول تر پوښتنې لاندې راولي، کلکه مبارزه کوو.

۶- مور د هېڅ غړي او یا ډلې پر وړاندې هېڅ ډول جنسیتی، سیاسي، قومي مذهبي تړاو، معلولیت او د جنسي تمایلاتو له پلوه، تبعیض ته قایل نه یو.

www.acbar.org

• غیر دولتي موسسي باید له کومه خطره پرته په پوره ډاډ کار وکړي شي، تر څو یې په کومه پارټي او یا د جنګ ډله پورې تړاو مجبور نه شي. د غیر دولتي موسسو د کار پر محل د امنیتي ځواکونو شتون (مثلاً کله چې دوی مرستې وپشي-او یا هم کله چې دوی د مرستې لپاره سروې گانې کوي) ضروري دی. د غیر دولتي موسسو د نه-وسلې پاليسي-ته نه احترام د دې موسسو په کارونو منفي اغېزه کوي او د دوی او نورو ادارو خپلواکي تر پوښتنې لاندې راولي.

د خپلواکي تر پښو لاندې کول

• کله چې انجیو گاني د دولت له لوري، رالېږل شوي وګړي، چې د څارنې په موخه دې موسسو ته راځي، دوی باید د هغوی هره اړتیا ور پوره کړي، د څارنې پر مهال چې دوی هرې لوجستيکي او یا کومه بله اړتیا ولري، باید پوره شوې وي. له غیر دولتي موسسو څخه باید غوښتنه و نه شي، تر څو د دوی غوښتنې پوره کړي، لکه د دوی معاشونه، پرډیم، د الوتکې ټکټونه، د ځای او خوراک مصارف او داسې نور څه چې د دولت له لوري د څارنې په موخه لېږل کېږي او اړتیا ورته لري، ورکړي.

د غیر دولتي موسسو د کارونو او فعالیتونو د چاپېریال ساتنه تر هر څه لومړی، قوي اراده غواړي. دا ډول اقدامات به نه یوازې د موسسو او حکومت تر منځ همکارۍ لا پیاوړې کړي، بلکه د بشري او پرمختیایي پروګرامونو د ښه او اغېزمنولو لپاره به هم لاره هواره کړي.

خو د نادولتي موسسو له خوا بشري اصولونو، حساب ورکونې او د روڼتیا ارزښتونو ته درناوی هم یو شرط دی، نو مور له ټولو غیر دولتي موسسو څخه چې په افغانستان کې کار کوي، غواړو چې د موسسو له قانون (۲۰۰۴) سره سم عمل وکړي او درناوی ورته ولري، او ځان یو مثال وګرځوي؛ په خپلو کړنو او فعالیتونو کې د بشريت، بې تعصبي، بې طرفي او خپلواکۍ اصول انعکاس کړي.

۴- د غیر دولتي موسسو «بې پريتوب» «بې طرفي»، «خپلواکي» ته درناوی

سیاسي مداخلتونه او د مرستو په ځای نه کارول

• د غیر دولتي موسسو لپاره باید زمینه مساعده شي، تر څو دوی وکولی شي په ازاد ډول د اړتیا وړ مرستې ورسولي شي، تر هغه چې د زیانمنو خلکو له اړتیاوو سره سم مرستې برابرې او د دې مرستو وېش د ادارې د ماموریت برخه وي. د مرستو پروګرامونه باید د دولتي ادارو د معلوماتو له مخې وشي نه د هغوی د امر له مخې.

• مور له ادارو څخه د روښانه (نه لاس وهنې) ژمنه غواړو، په تېره په ملکي سطحه. کله چې ولایتي چارواکي له خپله واکه ناوړه گټه اخلي، هڅه کوي تر څو د غیر دولتي موسسو د بشري خدمتونو د وړاندې کولو پر وړاندې خنډونه را پیدا کړي. دوی د هماغه بشري مرستو له جملې یوه اندازه تر لاسه کوي او یا یوه اندازه نور مواد چې خلکو ته توزیع کېږي تر لاسه کوي، دا پېښي باید په شفاف ډول وڅېړل شي.

• ادارې باید غیر دولتي موسسو راټولو شویو معلوماتو ته درناوی ولري: خاص معلومات لکه د گټه اخیستنې لیست او یا د اړیکو لیست د غیر دولتي موسسو خپله شخصي پراپرټي ده.

سرچینې:

¹ Aid Worker Security, 2016. Security incident data - Afghanistan. [Online] Available at:

<https://aidworkersecurity.org/incidents/search?start=2015&detail=1&country=AF>

² UNAMA OHCHR, 2016. 2016 Mid-Year Report Protection of Civilians in armed conflicts, s.l.: s.n.

³ UNAMA OHCHR, 2016. 2016 Mid-Year Report Protection of Civilians in armed conflict, s.l.: s.n.